

Právní věta: Z ustanovení § 66 odst. 2 ve spojení s § 566 odst. 1 obch. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2000, vyplývá, že nebyla-li mezi společnostmi s ručením omezeným a jejím jednatelem uzavřena smlouva o výkonu funkce, má jednatel právo na odměnu určenou podle ustanovení § 571 odst. 1 obch. zák.

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 01/31/2007
Spisová značka: 29 Odo 994/2005
ECLI: ECLI:CZ:NS:2007:29.ODO.994.2005.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Obchodní společnost
Dotčené předpisy:
Kategorie rozhodnutí: A
Publikováno ve sbírce pod číslem: 20 / 2008

29 Odo 994/2005

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Ivany Štenglové a soudců JUDr. Hany Gajdziokové a JUDr. Petra Gemmela v právní věci žalobce R. G., zastoupeného advokátem, proti žalované V., s. r. o., zastoupené advokátem, o zaplacení 1,380.000 Kč, s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 36 Cm 47/2002, o dovolání proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 18. října 2004, č. j. 14 Cmo 479/2003-81, takto:

I. Dovolání se zamítá.

II. Žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradu nákladů dovolacího řízení 22.200,- Kč do rukou jeho právního zástupce do tří dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

O d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. června 2003, č. j. 36 Cm 47/2002-58, ve výroku I., kterým tento soud uložil společnosti V., s. r. o. v likvidaci (dále jen „společnost“) zaplatit žalobci 850.000,- Kč jako odměnu za výkon funkce jednatele.

V odůvodnění rozsudku odvolací soud uvedl, že vychází ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Žalobce byl zapsán v obchodním rejstříku jako jednatel společnosti od 19. července 1996 do 29. dubna 2003, s tím, že k zániku funkce došlo 6. srpna 2002. Odměnu za výkon funkce požaduje za období od 19. července 1996 do 20. března 2002, kdy byl u společnosti zapsán vstup do likvidace a likvidátor. Účastníci se shodují v tom, že mezi společností a žalobcem nebyla sjednána dohoda o výši odměny jednatele. Společnost tvrdí, že naopak byla uzavřena ústní dohoda o tom, že žalobce bude funkci vykonávat bezplatně a že fakticky na svou odměnu čerpal prostředky z plateb, které společnost poskytovala společnosti E. – D. s. r. o.

Odvolací soud uzavřel, že vztah mezi žalobcem a společností při výkonu funkce jednatele je třeba posuzovat podle obchodního zákoníku ve znění účinném ke dni vzniku funkce. Podle tehdejšího znění ustanovení § 66 odst. 2 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“) se vztah mezi společností a členem statutárního orgánu společnosti při zařizování záležitostí společnosti řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud z jejich ujednání se společností, nebo jiných ustanovení obchodního zákoníku upravujících jejich povinnosti nevyplývá jiné určení práv a povinností. Tehdejší úprava nevyžadovala, aby smlouva o výkonu funkce měla písemnou formu a byla schválena valnou hromadou nebo všemi společníky. Z přiměřeného užití ustanovení o mandátní smlouvě podle odvolacího soudu plyne, že obchodní společnost má právní postavení obdobné postavení mandanta a jednatel má postavení obdobné postavení mandatáře. Výkonem funkce jednatele je nepochybně vyřizování záležitostí na účet jiného. Z přiměřeného užití ustanovení o mandátní smlouvě lze dovodit, že vztah mezi jednatelem a společností, pro niž je funkce vykonávána, je vztahem úplatným. Potom platí ustanovení § 566 odst. 2 obch. zák., zakotvující zákonnou domněnku, že úplata byla smluvna (neboť jedním z podstatných znaků mandátní smlouvy je její úplatnost). Tuto domněnku musí společnost vyvrátit a prokázat, že byla uzavřena dohoda o tom, že žalobce bude vykonávat funkci bezplatně (což je ve svých důsledcích zásadní rozdíl od situace, kdy nebyla odměna dohodnuta). To společnost neprokázala a nenabízela k tomu ani důkazy. Pouze z faktu, že žalobce po dobu šesti let odměnu nepožadoval, nelze dovozovat, že mu na ni nevzniklo právo. To, že je z části jeho právo za období předcházející září 1998 promlčeno, jak uzavřel soud prvního stupně, je již otázka jiná.

Za situace, kdy nebyla prokázána dohoda o tom, že žalobce bude funkci jednatele vykonávat bezplatně, platí podle odvolacího soudu ustanovení § 571 odst. 1 obch. zák. o tom, že není-li výše úplaty stanovena ve smlouvě, je mandant povinen zaplatit mandatáři úplatu, která je obvyklá v době uzavření smlouvy za činnost obdobnou činnosti, kterou mandant uskutečnil při zařizování záležitostí. Ohledně výše odměny vycházel soud prvního stupně ze zjištění o průměrné mzdě ve srovnatelné profesi a s ohledem na objem činnosti žalobce považoval za přiměřenou měsíční odměnu ve výši poloviny takto zjištěné měsíční mzdy. S tímto závěrem se lze plně ztotožnit.

Společnost tvrdila, že žalobce vykonával funkci jen formálně, když správu nemovitostí prováděla správcovská firma a účetnictví společnosti vedl Ing. B. Soud prvního stupně vzal právě z výpovědi svědka Ing. B. za prokázané, že žalobce připravoval podklady pro zpracování účetnictví. Řadou dalších listin (kterými soud prvního stupně provedl důkaz, ale již je nehodnotil) žalobce prokazoval, že jednal i v otázkách správy nemovitostí. Naopak společnost nenavrhla žádné důkazy ke svému tvrzení o tom, že činnost žalobce, coby jednatele, místo něj vykonávaly jiné subjekty. Výkon funkce jednatele nespočívá v tom, že jednatel osobně vykonává správu nemovitostí a osobně vede účetnictví, ale že zajistí, aby byly tyto činnosti prováděny osobami majícími k tomu odbornou způsobilost. Navíc nelze pominout osobní odpovědnost jednatele za výkon funkce. Nebylo prokázáno ani to, že by platby učiněné společností na účet společnosti E.-D. s. r. o., byly úhradou na odměnu jednatele společnosti.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala společnost dovolání. Co do jeho přípustnosti odkazuje na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), co do důvodu na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Dovolatelka namítá, že mezi kapitálovou obchodní společností a jejím statutárním orgánem lze ústně sjednat nepojmenovanou dohodu, jejímž obsahem je bezplatný výkon funkce jednatele. Subsidiární použití mandátní smlouvy na vztah mezi jednatelem a společností lze aplikovat pouze potud, pokud není mezi členem statutárního orgánu a společností uzavřena zvláštní smlouva, upravující práva a povinnosti při výkonu funkce. Dovolatelka dovozuje, že je-li přípustné takovou smlouvu sjednat a obchodní zákoník pro ni nepředepisuje písemnou formu, nelze současně trvat na tom, že by tato dohoda byla bezpodmínečně sjednána jako dohoda úplatná, a to s odkazem na

přiměřené použití úpravy mandátní smlouvy. K přiměřené aplikaci této úpravy totiž vůbec nedojde, neboť smluvní strany mezi sebou měly otázku úplaty vypořádání, což vyplývá i z jejich chování a vzájemných vztahů po dobu takřka šesti let. Tvrdí-li pak některý z účastníků takové dohody (typicky statutární orgán), že dohoda byla zamýšlena jako úplatná, nechť toto své tvrzení (a nárok) doloží důkazy. Dovolatelka má za to, že důkazní břemeno ohledně tvrzení úplatnosti sjednaného vztahu mezi kapitálovou odchodní společností a jejím statutárním orgánem stíhá toho, kdo se přiznání této úplaty domáhá. Dovolatelka se domnívá, že není-li mezi účastníky sjednána odměna za výkon funkce, platí, že byla uzavřena dohoda o tom, že bude funkce vykonávána bezplatně.

Za otázku zásadního právního významu dovolatelka považuje, zda v případě, že obsah dohody o výkonu funkce statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti (zejména s ohledem na dohodu o její bezplatnosti), nelze bezpečně prokázat, stíhá společnost důkazní břemeno o tom, že dohoda byla sjednána jako bezúplatná, neboť přiměřenou aplikací ustanovení o smlouvě mandátní jinak platí, že dohoda o výkonu funkce jednatele je vždy úplatná. Za otázku zásadního právního významu dovolatelka považuje i určení, zda okolnost, že statutární orgán kapitálové obchodní společnosti získává majetkový prospěch nikoli přímo, ale prostřednictvím jiné, jím ovládané osoby (která je příjemcem finančního plnění poskytovaného za výkon funkce statutárního orgánu kapitálovou obchodní společností), může mít vliv na existenci nároku (co do důvodu a výše) statutárního orgánu vůči kapitálové obchodní společnosti na poskytnutí úplaty za výkon funkce.

A konečně považuje za otázku zásadního právního významu určení, zda je při přezkumné činnosti soudu při výpočtu výše odměny statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti třeba toto určení podříditi individuálnímu posouzení rozsahu a intenzity výkonu funkce, aniž by bylo možno vycházeti toliko z návrhu účastníka řízení, opřené o obecné statistické údaje Českého statistického úřadu.

Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření k dovolání snáší argumenty na podporu závěrů odvolacího soudu.

Předpokladem přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je závěr dovolacího soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka, mají po právní stránce zásadní význam.

O rozhodnutí odvolacího soudu, které má po právní stránce zásadní význam jde zejména, jestliže rozhodnutí řeší právní otázku, kterou dovolací soud dosud nevyřešil, nebo kterou odvolací soudy nebo dovolací soud rozhodují rozdílně. Řeší-li napadené rozhodnutí určitou právní otázku v rozporu s hmotným právem, má vždy po právní stránce zásadní význam. Za otázku zásadního právního významu nelze považovat takovou otázku, která byla v napadeném rozhodnutí řešena v souladu s ustálenou soudní praxí.

Zásadní právní význam dovolací soud shledává (a potud má dovolání za přípustné) v řešení otázky, zda nese společnost, která ve sporu o zaplacení odměny statutárního orgánu tvrdí, že uzavřela se svým jednatelem dohodu, že bude vykonávat funkci bezplatně, důkazní břemeno o tomto tvrzení a rovněž v řešení otázky, zda v případě, že není ve sporu prokázáno, že účastníci sjednali dohodu o bezúplatném výkonu funkce statutárního orgánu, je výkon funkce úplatný.

V ustanovení § 66 odst. 2 obch. zák. se určuje, že vztah mezi společností a členem statutárního orgánu společnosti při zařizování záležitostí společnosti se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud z jejich ujednání se společností nebo jiných ustanovení tohoto zákona

upravujících jejich povinnosti nevyplývá jiné určení práv a povinností. V ustanovení § 566 odst. 1 obch. zák. se stanoví, že mandátní smlouvou se zavazuje mandatář, že pro mandanta na jeho účet zařídí za úplaty určitou obchodní záležitost uskutečněním právních úkonů jménem mandanta nebo uskutečněním jiné činnosti, a mandant se zavazuje zaplatit mu za to úplatu.

Z § 566 odst. 1 obch. zák. plyne, že mandátní smlouva je smlouvou, mezi jejíž pojmové znaky patří zaplacení úplaty za výkon činnosti mandatáře, což vyplývá jednak z vymezení povinnosti mandatáře (zařídí za úplatu určitou obchodní záležitost), jednak z vymezení povinnosti mandanta (za vyřízení záležitosti zaplatit). V rámci přiměřeného použití tohoto ustanovení lze potom dovodit, že není-li sjednán (nebo zákonem stanoven) bezúplatný výkon funkce, je výkon funkce úplatný. Domáhá-li se jednatel odměny za výkon funkce ve výši určené s přiměřeným použitím právní úpravy mandátní smlouvy, musí tvrdit a prokazovat, že byl po období, za které se dožaduje odměny, jednatelem společnosti a výši odměny, na kterou mu vznikl nárok. Popírá-li dovolatelka, že ji vznikla povinnost vyplácet jednatelem odměnu podle přiměřeného použití mandátní smlouvy, musí tvrdit a prokazovat existenci skutečnosti rozhodné pro takový závěr. Dovolatelka v projednávané věci tvrdila, že uzavřela se svým jednatelem dohodu o tom, že bude vykonávat funkci bezplatně a bylo tedy na ní, aby tuto skutečnost prokázala. Závěr odvolacího soudu o nesení důkazního břemene je tedy správný a správný je i jeho závěr týkající se úplatnosti výkonu funkce jednatele.

Odměňování jednatelů patří podle ustanovení § 125 odst. 1 písm. f) obch. zák. do působnosti valné hromady. Již v usnesení ze dne 27. dubna 2004, sp. zn. 29 Odo 414/2003, Nejvyšší soud uzavřel, že nedostatek schválení ujednání o odměně jednatele ve smlouvě o podmínkách výkonu funkce, uzavřené mezi společností a členem jejího statutárního orgánu, nezpůsobil jeho neplatnost, ale jeho neúčinnost. Ani neúčinné ujednání takové smlouvy však nemůže založit nárok člena statutárního orgánu na odměnu.

Proto se v projednávané věci Nejvyšší soud zabýval i tím, **zda je nezbytným předpokladem pro poskytnutí odměny za výkon funkce jednatele, který se domáhá zaplacení odměny ve výši určené s přiměřeným použitím právní úpravy mandátní smlouvy, schválení této odměny valnou hromadou, a zda tedy musí jednatel tvrdit a prokazovat též, že k takovému schválení došlo. K tomu dovolací soud uzavřel, že v takovém případě schválení odměny ani její výše valné hromadě nepřísluší. Vyplývá-li z ustanovení § 66 odst. 2 ve vazbě na ustanovení § 566 odst. 1 obch. zák. pro takovou situaci úplatnost výkonu funkce jednatele a výše úplaty, zakládají tato ustanovení zákonný nárok jednatele na poskytnutí takto zjištěné odměny, aniž by bylo třeba jejího schválení valnou hromadou. Opačný závěr by totiž vedl k tomu, že by valná hromada neprojednáním výše odměny anebo odmítnutím odměny přiznat, mohla odeprít jednatelem odměnu, na kterou mu vznikl ze zákona nárok.** Zásadně právně významnou dovolací soud neshledal otázku určení, zda okolnost, že statutární orgán kapitálové obchodní společnosti získává majetkový prospěch nikoli přímo, ale prostřednictvím jiné, jím ovládané osoby (která je příjemcem finančního plnění poskytovaného za výkon funkce statutárního orgánu kapitálovou obchodní společností), může mít vliv na existenci nároku (co do důvodu a výše) statutárního orgánu vůči kapitálové obchodní společnosti na poskytnutí úplaty za výkon funkce. Na řešení této otázky totiž odvolací soud své rozhodnutí nezaložil, když uzavřel, že v řízení nebylo prokázáno, že platby, které poukazovala žalovaná na účet E.-D. s. r. o. byly úhradou na odměnu jednatele.

Za otázku zásadního významu nepovažuje dovolací soud ani určení, zda je při přezkumné činnosti soudu při výpočtu výše odměny statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti třeba toto určení podříditi individuálnímu posouzení rozsahu a intenzity výkonu funkce, aniž by bylo možno vycházet toliko z návrhu účastníka řízení, opřené o obecné statistické údaje Českého statistického úřadu. Námitkami, vztahujícími se k této otázce totiž dovolatelka fakticky napadá

skutková zjištění odvolacího soudu týkající se určení výše odměny jednatele.

Již v usnesení ze dne 29. června 2004, sp. zn. 21 Cdo 541/2004, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 7, ročník 2004, pod číslem 132, Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož na to, zda má napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé zásadní význam po právní stránce, lze usuzovat jen z okolností uplatněných dovolacím důvodem podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., s tím, že k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. nebo podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. nemůže být při posouzení, zda je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., přihlédnuto. Protože od výše uvedeného závěru nemá Nejvyšší soud důvod odchýlit se ani v projednávané věci, nelze předestřenou otázku posoudit jako zásadně právně významnou.

K tomu je ještě třeba uvést, že se odvolací soud vypořádal s námitkou dovolatelky, že žalobce vykonával funkci jen formálně, když správu nemovitostí prováděla správcovská firma a účetnictví společnosti vedl Ing. B. Takže vycházel nejen z obecných údajů o obvyklé odměně při zařizování obdobných záležitostí ve smyslu ustanovení § 571 odst. 1 obch. zák., ale vzal v úvahu i dovolatelkou tvrzený skutečně prováděný rozsah činnosti jednatele.

Protože se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost právního posouzení věci odvolacím soudem zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2 věty první o. s. ř. zamítl.

O nákladech dovolacího řízení rozhodl dovolací soud podle ustanovení § 243b odst. 5, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., tak, jak se uvádí ve výroku, a přiznal žalobci náhradu nákladů řízení podle ustanovení § 3 odst. 1 bod 6 § 18 odst. 1 vyhlášky č. 484/2000 Sb. ve výši 22.125,- Kč a paušální náhradu nákladů řízení podle § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve výši 75,- Kč.

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

Nesplní-li povinná dobrovolně co jí ukládá vykonatelné rozhodnutí, může se oprávněný domáhat jeho výkonu.

V Brně 31. ledna 2007

JUDr. Ivana Štenglová, v.r.

předsedkyně senátu